

MEMO

Inzake : Bestuurstaken en – verantwoordelijkheden van een bestuurder van een coöperatie (algemeen)

Datum : november 2024

1. Inleiding

Hieronder volgt een kort algemeen overzicht van de taken, verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden van (statutair) bestuurders van een coöperatie.

Om als bestuurder op te kunnen treden, dient de beoogde bestuurder als zodanig formeel te worden benoemd. Deze benoeming vindt plaats door middel van een besluit van de algemene ledenvergadering (ALV). In het algemeen geldt dat indien een gegadigde wenst plaats te nemen in het bestuur, het aan te raden is dat de desbetreffende kandidaat volledig geïnformeerd is over de coöperatie (o.a. ten aanzien van de financiële positie, eventuele potentiële aansprakelijkheden, activiteiten) voordat de functie wordt aanvaard.

2. Taken en verantwoordelijkheden

Besturen

Het bestuur is belast met het besturen van de coöperatie, waarbij het uitgangspunt is dat de bestuurstaak een taak is van alle bestuurders tezamen (collectief bestuur). Onder het besturen van een coöperatie valt niet alleen de dagelijkse leiding, maar het omvat ook het voorbereiden, bepalen en uitvoeren van strategie en beleid, op alle relevante beleidsterreinen van de coöperatie en de daarmee verbonden onderneming, zoals een financieel-, sociaal-, economisch, milieu- of personeelsbeleid.

Binnen het bestuur (in een bestuursreglement) kan een taakverdeling worden opgenomen, waarin bepaalde bestuurders bepaalde aandachtsgebieden krijgen. Dit neemt niet weg dat alle bestuurders eindverantwoordelijkheid houden en toezicht moeten houden op elkaars functioneren.

(Externe) vertegenwoordiging

Bestuurders kunnen zelfstandig dan wel gezamenlijk (met twee of meer) bevoegd zijn de coöperatie te vertegenwoordigen bij het aangaan van rechtshandelingen (zoals overeenkomsten) - uiteraard dient aan iedere vertegenwoordigingshandeling een besluit van het bestuur ten grondslag te liggen. Het bestuur (zijnde bestuur zoals benoemd door de ALV) kan bepaalde taken toedelen aan een directie (ingesteld door het bestuur) en ook een al dan

niet doorlopende volmacht aan deze directieleden verlenen om de coöperatie vertegenwoordigen. Het bestuur blijft echter hoofdverantwoordelijk voor de toebedeelde taken die de directie uitvoert.

Administratie

Het bestuur is verplicht de boeken van de coöperatie zodanig op orde te houden, dat daaruit te allen tijde de rechten en verplichtingen van de coöperatie kunnen worden gekend. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarrekening en bestuursverslag op, overeenkomstig de dan geldende wettelijke voorschriften, die door iedere bestuurder (en indien van toepassing; door iedere toezichthouder) dient te worden ondertekend en dient te worden gedeponereerd bij het handelsregister gehouden door de Kamer van Koophandel.

3. Bestuurdersaansprakelijkheid

Kader

Bestuurders zijn in beginsel niet persoonlijk aansprakelijk voor handelingen verricht in de hoedanigheid van bestuurder. Dit volgt uit het feit dat een coöperatie rechtspersoonlijkheid heeft en als zodanig zelfstandig acteert in het rechtsverkeer. Indien de coöperatie tekortschiet in de nakoming van een verbintenis of een onrechtmatige daad pleegt, is het uitgangspunt dat alleen de coöperatie aansprakelijk is voor daaruit voortvloeiende schade. De coöperatie is immers een volwaardige rechtspersoon en uit dien hoofde zelfstandig drager van rechten en plichten, zodat in beginsel alleen de coöperatie zelf aansprakelijk is voor dergelijk handelen of nalaten.

Onder bijzondere omstandigheden is een bestuurder van de coöperatie echter wel aansprakelijk te stellen. Hierbij dient een onderscheid te worden gemaakt in de zogenoemde interne aansprakelijkheid (tegenover de coöperatie, enkel in te roepen door de coöperatie zelf¹) en de externe aansprakelijkheid (tegenover derden).

- *Interne aansprakelijkheid*

Voor het aannemen van aansprakelijkheid van een bestuurder naast de coöperatie gelden hogere eisen dan in het algemeen het geval is. Bovendien geldt de algemene regel dat een bestuurder in eerste instantie tezamen met zijn medebestuurders hoofdelijk aansprakelijk is tegenover de coöperatie. Voor het aannemen van aansprakelijkheid van een bepaalde bestuurder in persoon is vereist dat die bestuurder, ter zake van de benadeling, onbehoorlijk

¹ Overigens geldt dat de coöperatie als zodanig niet verplicht is om haar bestuurders intern aan te spreken wegens onbehoorlijke taakvervulling als dit aan de orde is.

heeft bestuurd en hem daarvan persoonlijk een ernstig verwijt kan worden gemaakt (normen die een hoge drempel geven voor aansprakelijkheid). Hierbij worden alle concrete omstandigheden van het geval in acht genomen, zoals de aard van de uitgeoefende activiteiten en de daaruit in het algemeen voortvloeiende risico's, de informatie waarover de bestuurder beschikte of behoorde te beschikken en een eventuele onderlinge taakverdeling. Een bestuurder is echter niet aansprakelijk als hij bewijst dat de tekortkoming hem niet kan worden toegerekend en dat hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen daarvan te voorkomen.

- *Externe aansprakelijkheid*

Niet alleen de coöperatie kan haar bestuurders aansprakelijk stellen, ook derden kunnen dit doen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan schuldeisers van de coöperatie. Een aansprakelijkheidsstelling van een bestuurder in persoon wordt veelal gebaseerd op onrechtmatige daad en/of het schenden van zijn zorgplicht, en/of vanwege misleidende mededelingen in openbare financiële informatie zoals jaarrekeningen. Een dergelijke aansprakelijkheidsstelling van een bestuurder is niet snel succesvol. Het handelen van bestuurders in het kader van de uitoefening van hun functie wordt in eerste instantie aan de coöperatie zelf toegerekend. De hoofdregel is dan ook dat de coöperatie, en niet haar bestuurders, aansprakelijk is. Dit is het beschermende schild van de rechtspersoonlijkheid. Voor aansprakelijkheid tegenover derden is slechts plaats als een individuele bestuurder persoonlijk een ernstig verwijt kan worden gemaakt van zijn handelen en onbehoorlijk zijn taak als bestuurder heeft vervuld. Dit is slechts in uitzonderlijke situaties het geval en dient te worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval (zoals ook hierboven omschreven). Een voorbeeld hiervan is wanneer de bestuurder de coöperatie een 'paulianeuze handeling' (benadelende handeling) heeft laten verrichten met een derde, door de coöperatie een overeenkomst met een derde te laten aangaan waarvan de bestuurder wist dat de coöperatie de verplichtingen uit die overeenkomst niet zou kunnen nakomen. Een ander voorbeeld is wanneer de bestuurder actief verhindert dat de coöperatie een opeisbare verbintenis nakomt.

Voor de volledigheid is op te merken dat een bestuurder ook aansprakelijk kan worden gesteld indien een situatie van faillissement zich voordoet en de bestuurder zijn taak kennelijk onbehoorlijk heeft vervuld en dit een belangrijke oorzaak is van het faillissement. In dit kader is een behoorlijke administratievoering, waarbij jaarrekeningen tijdig worden opgemaakt en gedeponereerd, een van de omstandigheden die in acht worden genomen bij de beoordeling of een bestuurder al dan niet behoorlijk zijn taak vervult.

Mitigeren van aansprakelijkheid

Over het algemeen kan potentiële aansprakelijkheid van een bestuurder op de volgende wijzen worden beperkt:

- het jaarlijks verlenen van decharge bij vaststelling jaarrekening (voorkoming van interne aansprakelijkheid, de coöperatie kan een bestuurder in beginsel na decharge niet meer aanspreken op feiten die uit de betreffende jaarrekening volgen);
- het afsluiten van een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering door de coöperatie; en
- het contractueel verlenen van een vrijwaring door de coöperatie (voor kosten gemaakt in verband met externe (dan wel interne) aansprakelijkheid).

4. Enkele aspecten van besluitvorming door het bestuur

Reserved matters (voorgeschreven goedkeuringen)

In of op basis van de statuten dan wel de wet kan worden bepaald dat sommige besluiten van het bestuur de goedkeuring nodig hebben van de ALV. Het ontbreken van goedkeuring is een interne aangelegenheid. Het tast de (externe) vertegenwoordigingsbevoegdheid van het bestuur niet aan. De coöperatie blijft in beginsel gebonden, ook al ontbrak de onderliggende besluitvorming voor de rechtshandeling van de coöperatie. In bepaalde (uitzonderlijke) gevallen, kan het uitvoeren van een besluit zonder de vereiste goedkeuring wel leiden tot aansprakelijkheid van de bestuurders tegenover de coöperatie op basis van onbehoorlijke taakvervulling.

Tegenstrijdig belang

De wet bepaalt dat een bestuurder niet mag deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming over een onderwerp indien hij of zij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat (kort samengevat) strijdig is met het belang van de coöperatie en de met haar verbonden onderneming. Indien het bestuur geen besluit kan nemen, doordat alle bestuurders geconfronteerd zijn, wordt het besluit genomen door de ALV tenzij een andere regeling in de statuten is opgenomen hieromtrent.

Voor de beoordeling of er sprake is van een tegenstrijdig belang moet de vraag worden beantwoord of de bestuurder alle relevante omstandigheden in aanmerking genomen in staat moet worden geacht de belangen van de coöperatie en de daarmee verbonden onderneming te bewaken op een wijze die van een integer en onbevooroordeeld bestuurder mag worden verwacht. Omstandigheden die hierbij in aanmerking worden genomen zijn: (i) loopt het persoonlijk belang parallel aan het belang van de coöperatie, (ii) is de transactie uit onderhandeld en gesloten "at arms length" (zakelijke voorwaarden) en (iii) is de transactie in het belang van de coöperatie. Van een persoonlijk belang is sprake indien het een belang betreft van de natuurlijk persoon

zelf, in zijn eigen hoedanigheid en dus bijvoorbeeld niet als bestuurder van een andere groepsvennootschap (dan zou er sprake zijn van een kwalitatief tegenstrijdig belang). Geen tegenstrijdig belang bestaat indien de belangen van de bestuurder gelijk zijn aan de belangen van de coöperatie. De beoordeling van het vraagstuk of al dan niet sprake is van een tegenstrijdig belang lijkt in beginsel een verantwoordelijkheid van de bestuurder zelf. Het verdient aanbeveling om een melding te maken van het potentiële tegenstrijdig belang aan (de voorzitter van) het bestuur zodat kan worden vastgesteld of in een concreet geval sprake is van een tegenstrijdig belang.
